

EUROOPA LIIDU MAJANDUSPOLIITIKA 2010. AASTA III KVARTALIS

5. november 2010

Koostanud: Eesti Panga rahvusvaheliste suhete, finantsvahenduse- ja õiguseksperdid

Sissejuhatus

Euroopa Liidu kolmanda kvartali majanduspoliitilistest otsustest oli Eesti jaoks kindlasti kõige tähelepanuväärsem majandus- ja rahandusministrite nõukogu 13. juuli otsus lõplikult heaks kiita Eesti liitumine euroalaga 1. jaanuaril 2011. Eesti krooni ja euro ametlikuks vahetuskursiks eurole üleminekul kinnitati seni kehtinud 15.6466 Eesti krooni = 1 euro.

Euroopa Liidu majandus jätkas 2010. aasta kolmandas kvartalis aeglast taastumist kriisist. Võrreldes teise kvartali üllatuslikult kiire kasvuga prognoositakse aasta teiseks pooleks kindlasti madalamaid kasvunäitajaid, aga uut negatiivset kasvu peetakse ebatõenäoliseks. Euroopa Komisjoni hinnangul valitseb Euroopa majanduses märkimisväärne ebakindlus, aga riskid on suuresti tasakaalustatud.

Majanduspoliitika

Majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimine

Septembris toimunud Euroopa Ülemkogul arutasid riigipead ja valitsusjuhid esmakordselt suhteid strateegiliste partneritega ning kiitsid heaks sisereeglid Euroopa Liidu välispoliitika tõhustamiseks. Kinnitati soovi tugevdada Lissaboni leppega loodud institutsioonide välissuhtlemise võimekust. Eesti seisukohalt oli tervitatav, et Euroopa naabruspoliitika¹ leidis kohtumise lõppjärgeldustes algtekstiga võrreldes oluliselt tugevamat kajastamist.

Alates 2010. aasta maist on ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy juhtimisel koos käinud rakkerühm, kes on arutanud võimalusi eelarve- ja majanduspoliitika koordineerimise tugevdamiseks Euroopa Liidus. Selleks, et eelarve- ja majanduspoliitika juhtimine oleks tulemuslikum, soovib rakkerühm tõhustada stabiilsuse ja kasvu pakti elluviimist. Muu hulgas tuleks hoolikamalt jälgida riigivõla arengut ning kõrvalekalle korral näha ette poliitilisi ja rahalisi sanktsioone. Alalist majandusseiret soovitatakse rakendada ka liikmesriikide makromajanduslikule tasakaalustamatusele. Seire koosneks analüütilisest ning korrigeerivast osast. Lisaks soovib Van Rompuy rakkerühm kehtestada kohustuslikud miinimumnõuded ja soovituslikud standardid riiklikele eelarveraamistikele ning välja töötada töökindel kriisihaldusraamistik.

¹ Euroopa Liidu 2004. aastal käivitatud poliitika, et edendada häid suhteid laiendatud ELi ja tema naaberriikide vahel, näiteks sõlmides kaubandus- ja koostöölepinguid.

EUROOPA LIIDU KVARTALIÜLEVAADE

Samal ajal Herman Van Rompuy rakkerühma aruteludega esitas Euroopa Komisjon septembri lõpus õigusaktide ettepanekute paketi majanduse koordineerimise tugevdamiseks. Osa muudatusettepanekuid puudutavad eelarveküsimusi ning sisaldavad stabiilsuse ja kasvu pakti reformi. Kaks uut eelnõud käsitlevad makromajandusliku tasakaalustamatuse tuvastamist ja abinõude väljatöötamist. Komisjoni sõnul annavad muutused õigusraamistikus liikmesriikidele tõhusamad vahendid stabiilsuse ja kasvu pakti elluviimisel. Komisjoni soovitusel sarnanevad paljuski Van Rompuy rakkerühma põhimõtetega, esindavad aga majanduse koordineerimise korra ja sanktsioonide automaatsuse osas rangemat liini kui rakkerühma omad.

„EL-2020“

Septembris ja oktoobris käisid Euroopa Komisjoni esindajad missioonidel liikmesriikides, et uurida, kuidas riigid kavatsevad Lissaboni jätkustrateegiat „EL-2020“ rakendada hakata, ja anda selleks juhiseid.

Eestis on „EL-2020“ strateegia rakenduskava riiklik reformiprogramm. Kuna hetkel on Euroopa Liidus valitsev majandusolukord keeruline, kasvuprognosis tagasihoidlik ning liikmesriikidel on suured eelarvepuudujäägid ja kasvavad võlatasemed, soovib Euroopa Nõukogu, et „EL-2020“ tegevusi hakataks ellu viima plaanitud paari aasta võrra varem. See peaks aitama vähendada tööpuudust ja kasvatada tootlikkust juba lähema paari aasta jooksul. Täiendavat tähelepanu tuleb pöörata ka finantssektori reformimisele, vähese rahakuluga struktuurireformide rakendamisele ning riigirahanduse jätkusuutlikkuse tõstmisele, sealhulgas kindlasti pensionireformide kaudu. Ühtlasi vähendab eelarvete konsolideerimine riske ning võimaldab valitsustel alandada laenu refinantseerimise kulusid.

Selleks, et „EL-2020“ eesmärged saavutada, on Euroopa Komisjon muu hulgas välja tulnud kavaga investeerida peaaegu 6,4 miljardit eurot teadusuuringutesse ja innovatsiooni. Toetust saavad umbes 16 000 teadusorganisatsiooni, ülikooli ja tööstussektori esindajat, sealhulgas ligi 3000 väikese ja keskmise suurusega ettevõtet. Osa „EL-2020“ strateegiast on ka komisjoni käivitatud juhtalgatus „Noorte liikuvus“. Algatus pakub välja 28 põhimeedet, mille eesmärk on kohendada haridus ja koolitus paremini noorte vajadustega ja julgustada noori saama kasu ELi stipendiumidest, et õppida ja saada koolitust teises riigis. Nii soovitakse suurendada noorte tööalast konkurentsivõimet ja juurdepääsu tööturule.

Rahvusvahelise Valuutafondi valitsemisreform

Euroopa Liit töötab kolmandas kvartalis ka oma Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) valitsemisreformi puudutavate seisukohtade ühtlustamise nimel. Käimasoleva reformi peamine püüdlus on suurendada fondi legitiimsust ja efektiivsust. Muu hulgas on plaanis kvootide suurendamine ja ümberjagamine arenevatele riikidele suurema hääleõiguse tagamiseks ning IMFi direktorite nõukogu suuruse ja koosseisu muutmine. Euroopa Liit on valmis andma oma panuse arenevate riikide esindatuse parandamiseks IMFi direktorite nõukogus, aga leiab, et panustama peavad ka teised IMFi direktorite nõukogus kohti omavad arenenud Euroopa riigid ja teised ülesindatud riigid. Niisamuti ei tohiks praegu nõukogus ülesindatud riik reformi tulemusena muutuda alaesindatuks. Euroopa Liit on rotatsiooni teel nõus vähendama Euroopa esindatust IMFi direktorite nõukogus kuni kahe koha võrra, kuid soovib, et nõukogu oleks püsivalt 24-liikmeline.

Finantssektori poliitika*Pangasektori tugevusanalüüs*

Finantssektori poliitika valdkonnas jätkus kolmandas kvartalis tihe arutelu reformide üle ja finantskriisi tagajärgedega tegelemine.

23. juulil avaldas Euroopa Pangandusjärelevalve Komitee (CEBS) Euroopa rahandusministrite tellitud ning CEBSi, Euroopa Keskpanka ja 91 pangagrupi koostöös läbi viidud pangasektori tugevusanalüüside tulemused. Turud reageerisid tulemuste avaldamisele üldjoontes positiivselt, kuigi kasutatud meetodika sai ka kriitika osaliseks. Tugevusanalüüsi riskistsenaariumi tingimuste kohaselt langes seitsmel pangagrupil I taseme omavahendite suhe riskivaradesse madalamaks kui lävendiks seatud 6 protsenti.

Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu

Kui suvekuudel ei olnud vaatamata väga intensiivsetele läbirääkimistele sugugi selge, et Euroopa Liidu finantssektori järelevalvereform õnnestub soovitud kiirusega lõpule viia, siis septembri alguses saavutasid nõukogu, parlament ja komisjon poliitilise kokkuleppe luua Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu (ESRB) ja kolm järelevalveasutust. Eesti hääleõigusega esindajaks ESRBs saab Eesti Panga president, Finantsinspeksiooni juht hakkab osalema hääleõigusega vaatljana. ESRB ja uute järelevalveasutuste esimesed ametlikud kohtumised peaksid aset leidma 2011. aasta jaanuaris.

Finantssektori turvavõrk

Euroopa Liidu finantssektori turvavõrguga seoses on jätkuvalt päevakorral kriisihaldusmeetmete edasiarendamine. Selle eesmärk on luua raamistik, mis võimaldaks probleemsete finantsvahendustevõtete reorganiseerimist või lõpetamist kiirelt, sujuvalt ja ühtsetel alustel. Eesti jaoks on sealjuures oluline piiriüleste gruppide kriisihaldus. Kuigi kriisihaldusraamistik hõlmab erinevaid teemasid, on viimastes kvartalites muutunud eriti aktuaalseks pangasektorilt kriisikulude katteks lõivude ning maksude kogumine.

Basel III

Pankade kapitalinõuete ülevaatamise protsessis kinnitas Baseli komitee oma 12. septembri kohtumisel soovi jätkata panganduse usaldatavusnormatiivide arendamisega Basel III raamistikus. Basel III üldised eesmärgid on krediitiasutuste omavahenditele senisest karmimate kulude absorbeerimise võime nõude seadmine, kapitalinõuete muutmine vähem majanduse trendi toetavaks ning likviidsusnõuete karmistamine. Baseli komitee 12. septembril avaldatud ettepaneku kohaselt tõuseks pankade kõrge kvaliteediga omavahendite (aktsia- või osakapital) nõue 4,5%ni. Sellele lisanduks 2,5%ne sama kvaliteediga omavahendite lisakapitalinõue, mille kohatist alanemist võiksid pädevad asutused vajaduse korral lubada. Täiendava uue nõudena on kaalumisel, kas anda pädevatele asutustele majanduse trendi mittetoetava lisanõude kehtestamise õigus ning kehtestada finantsvõimenduse

EUROOPA LIIDU KVARTALIÜLEVAADE

piirmäär. Euroopa Liit asub pankade usaldatavusnormatiivide edasiarendamist detailsemalt arutama kapitalinõuete direktiivi (nn CRD IV) väljatöötamise käigus.

Kolmandas kvartalis jätkus ka arutelu hoiuste tagamise direktiivi muutmise üle. Liikmesriigid on ühel meelel, et see valdkond vajab arendamist ning ühtlustamist, kuid mitmes olulises küsimuses konsensus veel puudub.

Finantsturu infrastruktuur

Euroopa Komisjon esitas 15. septembril Euroopa finantsturu infrastruktuuri puudutava määruseelnõu, mille eesmärk on reguleerida börsiväliselt kaubeldavaid tuletisinstrumente. Uuendused näevad ette börsiväliselt kaubeldavate tuletisinstrumentide kohta andmete edastamist kauplemisteabe hoidlatele ning tuletisinstrumentide kliirimist keskkete vastaspoolte kaudu.

Teistest arveldusvaldkonna küsimustest otsustas Euroopa Komisjon kehtestada ühtse euromaksete piirkonnaga (SEPA) migreerumise lõppkuupäevade määrus. Eelkonsultatsioonide põhjal võib oodata, et krediid- ja otsekorraldustele kehtestatakse erinevad migreerumise tähtajad. Euroopa Komisjon on lubanud, et määruseelnõu valmib oktoobri teisel poolel.

Eurosüsteemi projekti TARGET2-Securities (T2S) aktuaalseks teemaks kolmandas kvartalis oli T2S viies eduraport, kus keskenduti muu hulgas projekti uuendatud ajakavale, haldamisele ja finantsküsimustele. Uuendatud ajakava kohaselt algab T2S platvormi arendamine pärast eurosüsteemi ja depositeeriumide ning eurosüsteemi ja eurosüsteemiväliste keskpankade vaheliste lepingute sõlmimist 2011. aasta teises pooles. Platvorm läheb käiku 2014. aasta septembris.